



NEVĚZICE, okr. Písek, Jihočeský kraj

Pravěké hradiště – oppidum

150–50 př. Kr.



Význam: Oppidum doby laténské, specifické svou malou rozlohou, dobře zachovalým opevněním a zasazením do malebné krajiny.

Historie: Nevězice jsou naším nejmenším *oppidem. Malá rozloha tohoto *hradiště a jednoduchost jeho opevnění vedly k označení „rurální oppidum“, a dokonce ke zpochybnění toho, že má být řazeno mezi velká hradiště typu oppid. Odhlédneme-li od terminologických nejasností, vidíme Nevězice jako součást tzv. povltavské soustavy opevněných lokalit mladší doby laténské, k nimž patřila též oppida Hrazany (→Radíč) a →Třisov a menší opevněné polohy Orlík a Zvíkov (obě využity ve středověku pro výstavbu hradů).

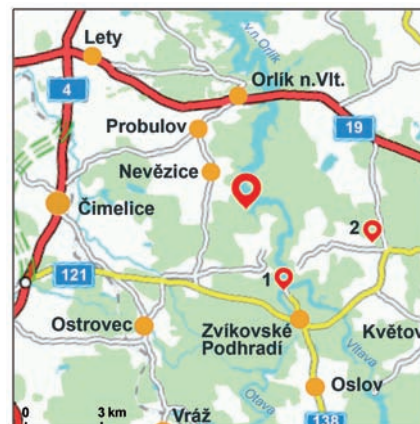
Pozornost se k Nevězicím obrátila v polovině 20. století, kdy zde byly provedeny první zjišťovací sondáže.

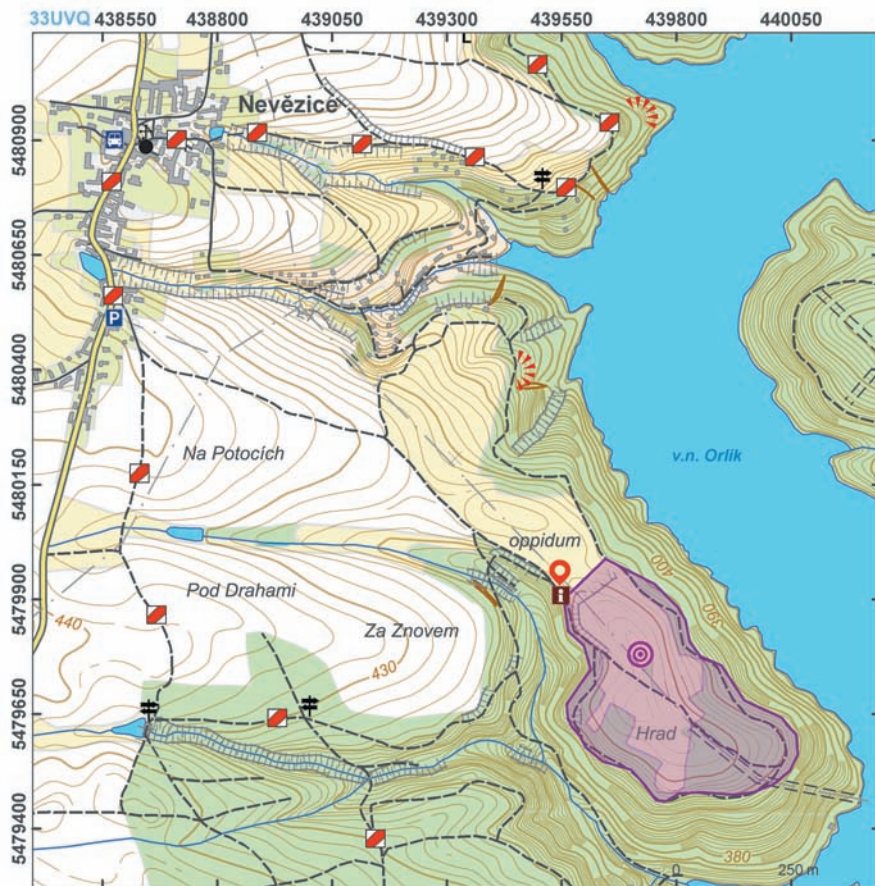
V 80. letech 20. století proběhl rozsáhlejší výzkum Archeologického ústavu ČSAV v Praze, jenž prozkoumal konstrukci opevnění a částečně také podobu vnitřní zástavby oppida, kterou tvořily prostorově vymezené usedlosti. Zjištěny byly i stopy staršího osídlení z doby halštatské.

Představu o rozsahu a hustotě osídlení přinesl také povrchový *archeologický průzkum. Koncentraci dokladů sídlištních aktivit zachytil zejména za dvojitou hradbou v severní části oppida (F) a v jeho středu (G), kde byly nalezeny i doklady řemeslných aktivit, např. tavicí kelímek s nálitky bronzoviny. Předpoklad, že lokalita sloužila jako obchodní zastávka na vltavské cestě, sice zatím neprokázaly zvláštní nálezy typu importovaných předmětů či mincí (i když z kruhů detektorových vykradačů památek prosakují jiné zprávy),

↑ Val oppida od východu. Foto Z. Kačerová, 2014.

□ Plán lokality podle Drda 1987 a podkladů R. Křivánka; upravila A. Danielisová.





ale je zde zastoupena keramika cizí provenience, tedy dovezené hrnčířské výrobky.

Na několika místech opevnění byly zjištěny stopy požáru, který mohl být podle výsledků archeologického výzkumu založen na několika místech současně, což by dokládalo konkrétní katastrofickou událost. Požárem zanikla i část vnitřní zástavby. Archeologické prameny nicméně nenačují, že by oppidum bylo na konci své existence vojensky dobyt. Po požáru bylo spíše opuštěno, podobně jako další podobné lokality daného období. Kdo a z jakých důvodů požár založil, zůstává proto otevřenou otázkou.

Popis: Poloha Hrad, na které stojí oppidum, je situována na protáhlé ostrožně tvořící výběžek nad kaňonem Vltavy. Hluboko zařazené romantické údolí Vltavy vytváří přirozenou ochranu hradiště na jedné straně, stejně jako prudké svahy bočního údolí menšího potoka brání polohu na straně druhé. Ostrožna je tak sama o sobě velmi dobře chráněna. Přístup do ní tvoří jen asi 120 m široká šíje, která se posléze rozšiřuje na více než 300 m. Při dnešní výšce hladiny přehradní nádrže Orlik nevynikne tolik strategické umístění lokality, ale je nutno si představit vysoké skalní stěny, spadající více než 70 metrů hluboko k tehdejší hladině řeky. Poloha malého oppida nebyla přesto v krajině příliš nápadná – krivolaké skály vltavského údolí jsou poměrně nepřehledné a ostrožna nijak výškově nevystupuje nad okolní kopce. Krajinné umístění tak dobře vystihuje vlastnosti míst typických pro zakládání latěnských oppid v Čechách, které s výjimkou Závisti

(→Lhota u Dolních Břežan) odpovídaly principu „vidět, ale nebyt viděn“.

Hlavní přístupové cesty k oppidu se řídily vztahem k řece a k důležitým pozemním komunikacím. Dosud je v terénu patrná zřejmě původní *úvozová cesta (C), obloukovitě probíhající po jižním svahu ostrožny a pravděpodobně směřující k brodu přes řeku. Hlavní přístup vedl od severozápadu přes zmíněnou úzkou přístupovou šíji; v těchto místech byla lokalita také nejdůkladněji chráněna opevněním.

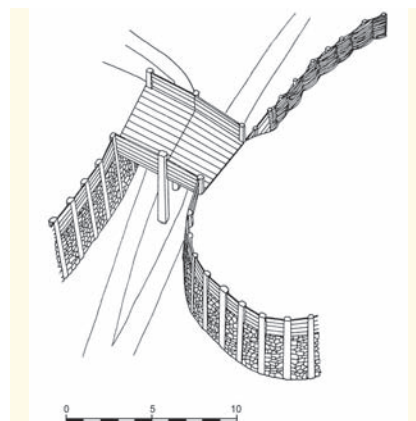
Hradby měřily 1650 m a probíhaly původně po celém obvodu ostrožny. Uzavřely do sebe prostor 13 ha, což je skutečně poměrně málo ve srovnání s typickými středoevropskými oppidy, jejichž plocha většinou přesahuje 20 ha, ale někdy dosahuje i více než 50–100 ha. Šíji oppida přehrazovaly dva *valy s příkopy (D); v terénu je ale zachována pouze vnitřní dvojice fortifikací (val a příkop). Vnější val, pravděpodobně konstruovaný pouze jako hliněný násep, byl v minulosti rozorán a vnější příkop zavezen. Na relativně přístupné jižní a západní straně oppida byl před valem vyhlouben příkop, dnes viditelný v terénu zhruba 5 m od úrovně koruny valu. V lépe přirozeně chráněných úsecích obvodu hradiště pak nebylo nutné doplňovat valy předsunutými příkopy. Opevnění zahrnuje do vnitřní plochy oppida také vodní zdroj (E).

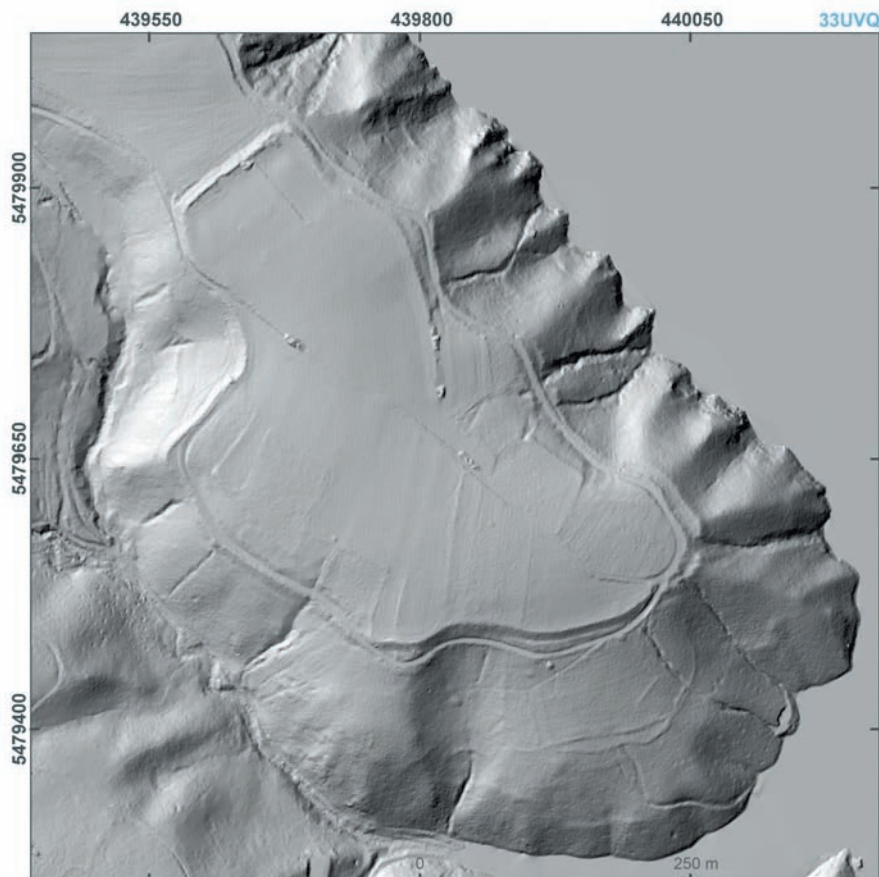
Hlavní bránu A tvořil na severní straně dlouhý ulicovitý vstup mezi zdvojenými valy (*brána ulicovitá); na jihovýchodní straně byla do systému opevnění začleněna další *brána (B), původně zřejmě klešťovitá s bočním vchodem. *Archeologický výzkum zde doložil klasickou konstrukci oppidálních hradeb – čelní kamennou zeď



→ Kresebná rekonstrukce jihovýchodní brány (B) oppida. Podle Drda 1987.

↖ Letecký záběr oppida od jihovýchodu. Foto ÚAPPSC Praha, 2004.





← LLS snímek (stínovaný model) oppida. Data ČÚZK Praha; zpracovala A. Danielisová, 2014.

členěnou v pravidelných rozestupech svislými kůly, k níž z vnitřní strany přiléhá hliněný val provázaný s hradbou vodorovnými trámy. Pro vyzdění čela nevěžické hradby byl použit kvalitní materiál z různorodých hornin – vesměs trvanlivých nevětrajících vyvřelin (žula, granodiorit, amfibolit), které byly získávány z několik kilometrů vzdálených zdrojů. Méně kvalitní lokální horniny stavitelé ignorovali, případně je pouze přisypávali do hradebního tělesa. Nejvíce shodných rysů nese nevěžická fortifikace s vý-

chodočeským oppidem → České Lhotice. [ad]

Literatura: Drda 1987; Drda – Rybová 1997, 1998; Waldhauser 2001.

Navigační bod: N 49°28'08.53", E 14°09'55.75" (vstup od severozápadu).

Přístup: Z doporučeného místa parkování po červené turistické značce směrem na jih a asi po 150 m zahnout doleva na polní cestu k oppidu.

Rizika: Žádná. Terénní relikty jsou lépe patrné mimo vegetační období, tedy od pozdního podzimu do časného jara.

Okolí: [1] Zvíkovské Podhradí (PI), hradiště doby železné pod hradem Zvíkov: N 49°26'17.28", E 14°11'34.12" (4,0 km).

[2] Kučeř (PI), Viereckschanze Obrovky hroby: N 49°27'08.36", E 14°14'53.25" (6,7 km).

Archeologický atlas Čech

Vybrané památky od pravěku do 20. století

Archaeological Atlas of Bohemia

Selected sites from prehistory to the 20th century

Martin Kuna

a kolektiv:

Alžběta Danielisová, Dagmar Dreslerová, Jan Hasil,
Josef Hložek, Michaela Langová, Jan Mařík,
David Novák, Čeněk Čísecký, Zuzana Kačerová,
Eva Čepeláková, Judita Korteová, Dana Křivánková,
Petra Maříková Vlčková, Zdeněk Mazač, Jitka Říhová

Překlad resumé David J. Gaul

Revize překladu Zuzana Maritzová, Petra Maříková Vlčková

Vydal

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1

a

Nakladatelství Academia, Středisko společných činností

AV ČR, v. v. i., Vodičkova 40, 110 00 Praha 1,

s podporou programu NAKI Ministerstva kultury ČR

Redakce neperiodických tisků

(Archeologický ústav AV ČR, Praha) Filip Laval

Fotografie na obálce Zuzana Kačerová

Logo AMČR Petr Kincl

Obálka, grafická úprava, sazba a zlom Zdeněk Mazač

Tisk Těšínská tiskárna, a.s.,

Štefánikova 1828/2, 737 01 Český Těšín

Vydání druhé, 2015

Ediční číslo 11779

ISBN 978-80-87365-82-3 (Archeologický ústav AV ČR, Praha)

ISBN 978-80-200-2526-5 (Academia)

Objednávky – Orders – Bestellungen:

Archeologický ústav AV ČR, Praha, v. v. i.,

Letenská 4, 118 01 Praha 1, Česká republika

Fax: +420 257532288, knihovna@arup.cas.cz

Knihu můžete zakoupit v síti knihkupectví Academia,

na www.academiaknihy.cz nebo v knihovně

Archeologického ústavu AV ČR v Praze.